

Økologisk mat – for helsen, eller for miljøet?

Ved første blick ser det ut til å være strid blant ekspertene om hvorfor nordmenn handler økologisk mat.

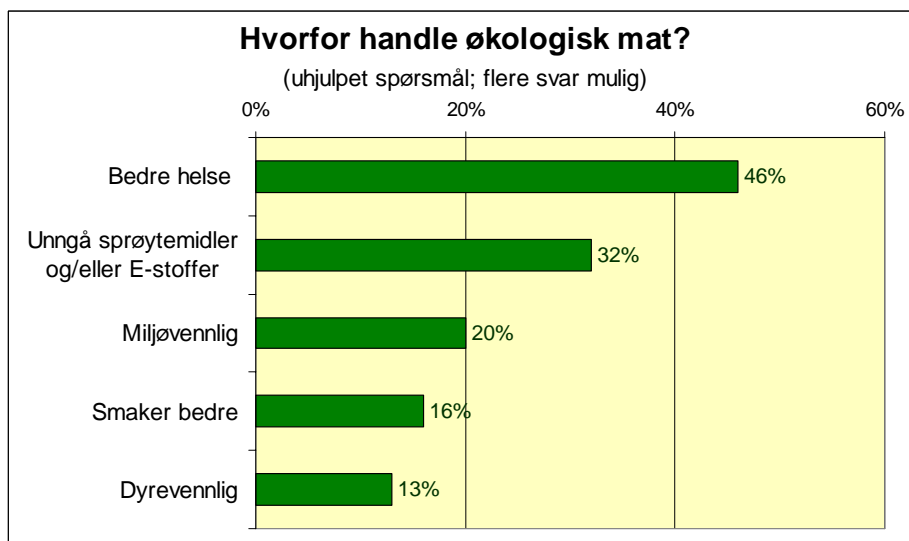
Oddveig Storstad ved Norsk senter for bygdeforskning sier at miljøhensyn driver norske øko-forbrukere. I pressemeldingen om hennes doktoravhandling¹ konkluderer hun at "Forbruket av økologisk mat i Norge er først og fremst motivert ut fra hensynet til miljøet. Bekymringer på vegne av egen helse eller dyrevelferd er i langt mindre grad et motiv." Hun baserer dette på undersøkelser i tidsrom 2000 – 2003.

Jeg, derimot, mener at helsemotivet står sterkest når folk handler økologisk mat, og baserer dette på blant annet årets Økobarameter-resultater².

Økobarameteret er en årlig adferds- og holdningsundersøkelse om økologisk mat. Hver høst snakker vi med 750 norske forbrukere på vei ut av butikkene, etter at de har gjennomført sin handlerunde. Dersom de har økologisk mat i handlekurven eller sier at de pleier å handle økologisk mat, stiller vi spørsmål om hvorfor de handler økologisk mat.

I de 3 årene Økobarameteret har blitt gjennomført, har omtrent 2 av 10 respondenter oppgitt miljø som kjøpsmotivasjon. Over dobbelt så mange har sagt at helse – deres egen, eller barnas - er en grunn til at de handler økologisk mat. Stadig flere nevner helse som kjøpsmotiv - fra 41 prosent i 2004 til 46 prosent i 2006.

Grafen under viser resultatene for de topp 5 grunnene til å handle økologisk i 2006:

Kilde: Økobarameter 2006

Så hvem har rett? Hvem sitter med de riktige tallene?

Kanskje begge. Vi snakker med forskjellige grupper, og dermed får forskjellige svar. Storstads avhandling fokuserer på en øko-kjerne som kjøper mye økologisk mat. Økobarameter snakker med "alle."

Det er mulig at de "gamle, gode" øko-forbrukere er ganske miljø-motiverte, mens de "nye" er helse-motiverte.

Hvor mange er miljø-motiverte? Økobarameterets resultater viser at gruppen som hadde økologisk mat i handlekurven da de ble intervjuet, er mer opptatt av miljø enn andre. Men også for denne kundegruppen er

¹ Pressemelding "Lite forbruk av økologisk mat: Forbrukerne har tillit til norsk landbruk", Norsk senter for bygdeforskning, 5. februar 2007 (www.bygdeforskning.no)

² Se pressemeldingen på www.ecocommerce.no/articles/press-nov2006.htm

helseaspektet viktigst. Over halvparten – 53 prosent – oppga bedre helse som grunn til at de handler økologisk mat, mens 1 av 3 nevnte miljøfordeler.

Dette behøver ikke være i konflikt med Storstads funn, fordi Økobarmometeret ikke skiller mellom de som har mange øko-varer i handlekurven og de som kun har kjøpt en liter økologisk melk. Storstad er opptatt av de som handler relativt mye økologisk mat, og hun har funnet at akkurat denne gruppen er mest opptatt av miljø. Men i antall, hvis ikke også andel, holder jeg fast ved konklusjonen at de fleste norske øko-forbrukere motiveres først og fremst av helseaspekter.

Flere aspekter ved økologisk mat kan tolkes både som helsefordeler og som miljøfordeler. Ta for eksempel det at økologisk mat produseres uten kjemiske og syntetiske sprøytemidler. På miljøsidan trekker man frem viktige fordeler som biologisk mangfold og rent vann i elvene våre. Men det ser ut til at mange øko-forbrukere er enda mer opptatt av helsefordelene. Selv om eventuelle sprøytemiddelrester i "konvensjonell" mat ikke skal være helsefarlig for voksne, er det mange forbrukere som ønsker å unngå dem – for helsen skyld.

Eller ta sykdomsforebyggende antioksidanter – et begrep som er veldig "inn" for tiden. Basert på en gjennomgang av eksisterende forskning, sier Gerd Holmboe-Ottesen ved Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin ved Universitetet i Oslo³ at det virker som om planter som modner i god jord i eget tempo, uten vekstfremmende kunstgjødning eller beskyttelse fra giftige pesticider, har høyere innhold av antioksidanter. Det betyr at i den vitenskapelige verden der "alt annet er likt", får vi flere antioksidanter i oss ved å spise økologisk brokkoli enn om vi spiser konvensjonell brokkoli.

Det er miljøvennlige metoder som gjør det mulig å få til høyere innhold av antioksidanter, men det er helsegevinsten som trekker kunder.

Det ser ut til at vi i Norge kjøper økologisk mat fordi vi mener at den naturlige måte den produseres på, resulterer i mat som er sunnere for oss. Mens de lærde strider over forskning om dette kan bevises, er stadig flere av oss føre var. Vi tenker mest på oss selv: Det er veldig kjekt at det er bra for miljø, men jeg graver i lommeboka fordi jeg tror det er bra for meg og mine.

I Storstads pressemelding står det at "økt tilbud av økologisk mat i butikkhyllene vil først og fremst øke bruken blant de som allerede er bevisste øko-forbrukere." Fordi så mange nordmenn prioriterer helse høyt når de handler mat, er jeg uenig i den konklusjonen. Potensialet for økt salg er stort, men ikke på samme kjøpsmotivasjon – miljø for miljøets skyld – som er viktig for øko-kjernen.

I land som er langt "foran" Norge i salg av økologisk mat, som USA og Storbritannia, ser vi at øko-kjernen utgjør kun en liten andel av et raskt voksende marked. Norge kan få en lignende utvikling. **De fleste fremtidige øko-forbrukere – både i antall og markedsandel - motiveres først og fremst av opplevd helsefordeler.**

Med vennlig hilsen,

Marcelle Askew
Daglig leder, Eco Commerce
marcelle@ecocommerce.no
tlf 69 92 22 42/ mob. 913 86 100

³Gerd Holmboe-Ottesen, Førsteamanuensis, Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, UiO, har skrevet om eventuelle koblinger mellom helse og økologisk mat og mye mer i "Bedre helse med økologisk mat Tidsskr. Norsk Lægeförening nr. 11, 2004; 124: 1529-31 og i "Hvordan kan økologisk mat påvirke helsen," Norsk Tidsskrift for Ernæring, nr. 4 2006